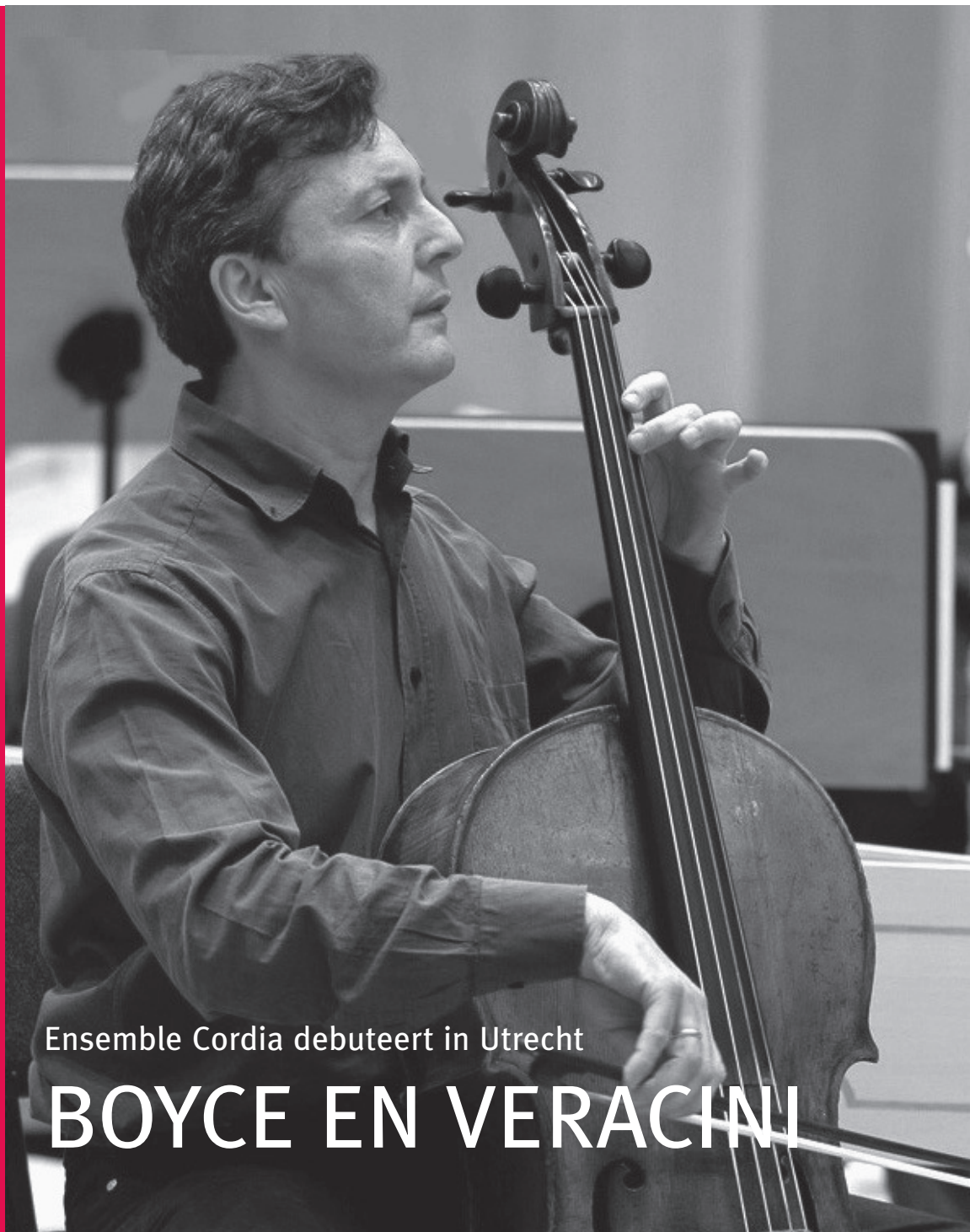

festival
oudemuziek
utrecht

BOYCE EN VERACINI
ENSEMBLE CORDIA DEBUTEERT IN UTRECHT

NOORTJE ZANEN
OLIVER OPPITZ

TEKST
BEEELD

Ensemble Cordia debuteert in Utrecht

BOYCE EN VERACINI

Ensemble Cordia is deze zomer voor het eerst te gast tijdens het Festival Oude Muziek. De thuisbasis van dit ensemble is Bruneck en de meeste musici zijn afkomstig uit Zuid-Tirol en aangrenzende streken. Ensemble Cordia maakt in hun festivalconcert een muzikale reis naar Londen met composities van William Boyce en Francesco Maria Veracini.

Oprichter en artistiek leider Stefano Veggetti ziet het Festival Oude Muziek in Utrecht als een mooie stap voorwaarts na het debuut van zijn Ensemble Cordia bij het Bachfestival in Leipzig in 2013. Veggetti richtte het ensemble vijftien jaar geleden op: 'Ik wilde met gelijkgestemde musici uit de omgeving van Zuid-Tirol een nieuw ensemble vormen. Want waarom zouden we de hele wereld over reizen als er in onze eigen omgeving ook voldoende professionals wonen die zich bezig houden met uitvoeringspraktijk op authentieke instrumenten? Bovendien is het een belangrijke historische regio in de muziekgeschiedenis, misschien wel vooral dankzij de beroemde vioolbouwers zoals Jacob Stainer. Hij was tot ver in de achttiende eeuw minstens even succesvol als zijn collega's uit Cremona.'

Om het bloeiende muzikleven in Bruneck (Brunico) te verrijken, richtte Stefano Veggetti samen met collega's uit de omgeving in 2000 eerst de Akademie für Alte Musik op, een intensieve zomercursus waar jaarlijks studenten van over de hele wereld op af komen. 'In dezelfde periode besloten we om Ensemble Cordia op te richten. We begonnen met strijkkwintetten en sextetten van onder anderen Anton Wranitzky, een onbekende tijdgenoot van de jonge Beethoven. Maar de groep groeide al snel uit tot een groter ensemble met meer strijkers en af en toe ook blazers. Ons repertoire reikt van Johann Sebastian Bach en Georg Philip Telemann tot en met klassieke componisten als Joseph Haydn en Luigi Boccherini, waarbij we ook regelmatig muziek van onbekende componisten spelen.'

EENDRACHT EN MUZIEK VANUIT HET HART

'Het belangrijkste uitgangspunt van Ensemble Cordia is dat we zonder dirigent optreden. Zo kunnen we veel beter onze eigen muzikale impulsen volgen, recht vanuit het hart. In ons repertoire werkt het helemaal niet goed als er iemand voor de groep gaat staan zwaaien zonder dat hij zelf meespeelt op een instrument, daar ben ik van overtuigd. Je zou kunnen zeggen dat ik de concertmeester ben, maar dan als eerste cellist. Hoewel ik in principe de artistieke leiding heb, gaat dat in de praktijk heel anders. Het continuo neemt vaak de leiding, vanuit het klavecimbel of de cello. Bij sommige inzetten werkt het juist weer beter als de eerste violen het initiatief nemen. Soms weet men in het publiek niet wie er nu de artistiek leider is, maar dat is precies de bedoeling', zegt Veggetti lachend. 'Deze filosofie zit overigens ook in de naam van ons ensemble verstoppt. Het woord *cordia* is een samenvoeging van drie woorden: *cor/cordis* (het Latijnse woord voor hart), *concordia* (eendracht, samenspraak) en *corda* (snaar).'

ANNER BIJLSMA ALS INSPIRATOR

Stefano Veggetti kent Nederland overigens goed en dat maakt het extra bijzonder dat hij nu met zijn eigen ensemble optreedt tijdens het festival in Utrecht. 'Voor mij persoonlijk is het ook een bijzonder debuut, want ik voel me nauw verbonden met de Nederlandse oudmuziekbeweging. Ik heb de basis van mijn huidige muzikleven te danken aan mijn grote inspirator Anner Bijlsma.' Veggetti studeerde cello in Italië bij David Cole en in de Verenigde Staten bij diens vader Orlando Cole. Weer terug in Europa raakte hij gefascineerd door de klank van authentieke instrumenten en de historische uitvoeringspraktijk. 'Dankzij de masterclasses van Anner Bijlsma ben ik zelf op darmsnaren gaan spelen en ben ik me gaan specialiseren in barokcello. Er ging een wereld voor me open! Maar Bijlsma heeft me nog veel meer geleerd. Hij is wat mij betreft één van de belangrijkste musici van de twintigste eeuw. Niet alleen dankzij zijn indrukwekkende cellospel, maar ook dankzij zijn ideeën over hoe je muziek moet

maken. Tijdens zijn lessen ging het nooit alleen over hoe je je instrument het best kon bespelen en hoe je de partituur moest leren lezen. Hij leerde me ook al die aspecten juist los te laten om vervolgens écht muziek te maken. Om te zingen met je instrument alsof het de menselijke stem is, zonder dat de techniek van dat instrument de expressie verstoort. Van Bijlsma heb ik geleerd dat een instrument bespelen niet gaat over het zo goed en gecontroleerd mogelijk uitvoeren van de noten, maar over het toveren met klanken met veel vrijheid en verbeeldingskracht.'

BOYCE VERSUS VERACINI

'Passend binnen het thema van het festival vroeg de organisatie ons om een programma samen te stellen met in ieder geval een paar symfonieën van William Boyce, een van de bekendste Engelse componisten in de achttiende eeuw. Wij zullen de muziek van deze *native* Engelsman combineren met muziek van Francesco Maria Veracini, een van de meest virtuoze violisten uit die tijd, die drie keer voor een langere periode in Londen verbleef. Beide componisten stonden in hoog aanzien, maar het waren twee zeer verschillende karakters met een totaal verschillende afkomst en levensstijl. 'Boyce was een echte Engelsman, geboren en gestorven in Londen. Hij stond in het middelpunt van het Engelse muziekleven, als organist in diverse kerken en als componist van kerkmuziek en vele odes en anthems voor het Engelse koningshuis. Het was een vriendelijke, geleerde man die zich voor zijn muzikale activiteiten nooit buiten Engeland begaf, mogelijk omdat hij al vroeg last kreeg van doofheid.' Voor een typering van het karakter van Boyce citeert Stefano Veggetti het liefst de muziekhistoricus Charles Burney: "There was no professor whom I was ever acquainted with that I loved, honoured and respected more."

Veracini was een totaal ander type volgens Veggetti: 'Deze excentrieke vioolvirtuoos en componist wordt meestal afgeschilderd als een lastige, arrogante man die snel ruzie kreeg. Het beste voorbeeld is het gerucht rond de plotselinge beëindiging van zijn positie aan het hof in Dresden in 1722. Na een heftige ruzie met violist en componist Johann Georg Pisendel sprong of viel hij uit een raam vanaf de derde verdieping en brak daarbij zijn been, waardoor hij de rest van zijn leven mank zou lopen.' Volgens Veracini zelf was er sprake van een complot tegen hem omdat zijn collega's jaloers op hem zouden zijn. Volgens andere bronnen was het gewoon een ongeluk en was hij mogelijk bedwemd door medicatie of hallucinatie. 'Charles Burney was weliswaar onder de indruk van de violistische kwaliteiten van Veracini, maar van zijn karakter en zijn vocale composities moest hij niet veel hebben', vervolgt Veggetti. 'Dat blijkt onder andere uit een andere beroemde uitspraak van Charles Burney over Veracini's opera *Roselinda* die in Londen in première ging op 31 januari 1744.' Veggetti citeert nogmaals de Engelse muziekhistoricus: "*Roselinda* was wild, awkward, and unpleasant; manifestly produced by a man unaccustomed to write for the voice, and one possessed of a *capo pazzo* (...) But this opera, to my great astonishment when I examined the Music, ran twelve nights". Stefano Veggetti denkt dat Boyce en Veracini elkaar hebben ontmoet in Londen: 'Hoewel ik er geen bewijs voor heb, ga ik er vanuit dat deze twee zo verschillende heren elkaar vast en zeker zijn tegengekomen in Londen. Veracini heeft er zo vaak opgetreden, alle keren dat hij in deze stad woonde maakte hij onderdeel uit van dezelfde muzieksceen als Boyce. Dat kan niet missen, wat mij betreft.' Charles Burney zou dat wellicht hebben kunnen beamen, want die schreef naar aanleiding van Ver-

acini's tweede bezoek aan Londen in 1733: "There was no concert now without a solo on the violin by Veracini".

Veggetti eindigt zijn schets over Veracini met een aardig detail over het instrumentarium: 'Veracini speelde net als zijn Italiaanse collega's Francesco Geminiani en Giuseppe Tartini het liefst op violen van Jacob Stainer. Dankzij een erfenis van een rijke oom zou Veracini minstens negen instrumenten van deze bouwer uit Zuid-Tirol hebben bespeeld.'

ITALIAANSE EN FRANSE STIJL IN DE MUZIEK VAN BOYCE EN VERACINI

'In ons programma zijn de overeenkomsten en de verschillen tussen de muziek van Boyce en Veracini goed hoorbaar', legt Stefano Veggetti gedreven uit. 'We spelen drie van de beroemde *Eight Symphonies* van Boyce en twee *Ouvertures* van Veracini. De termen 'ouverture' en 'symphony' werden in de achttiende eeuw door elkaar heen gebruikt en verwezen naar hetzelfde instrumentale genre, waarbij componisten konden kiezen voor de Franse of de Italiaanse stijl. De Franse stijl is herkenbaar aan een langzame opening met een gepuncteerd ritme, dat vaak statig en majestueus klinkt. Daarna volgt dan meestal een aantal dansen. Een sinfonia of ouverture in Italiaanse stijl heeft meestal drie delen - snel, langzaam, snel - en klinkt vaak iets vrijer en virtuozer. Om het verschil goed te laten horen spelen we van zowel Boyce als Veracini werken in beide stijlen: het concert opent met de eerste symfonie van Boyce en eindigt met de zesde ouverture van Veracini, beide in Italiaanse stijl. De andere drie stukken van Boyce en Veracini zijn in de Franse stijl geschreven, herkenbaar aan de vorstelijke openingsdelen.'

Hoewel beide componisten ongeveer hetzelfde muzikale idioom hebben gebruikt is het volgens Veggetti toch heel duidelijk dat we met twee zeer verschillende karakters te maken hebben: 'De muziek van Veracini is duidelijk wat grilliger en excentrieker, met virtuoze uitspattingen en soms

gekke, onverwachte harmonieën. Boyce schrijft veel evenwichtiger, maar daardoor is zijn muziek wellicht ook iets eenvoudiger. Sommige luisteraars zullen een duidelijke voorkeur hebben voor één van beide componisten. Wij zullen in ieder geval proberen om ons zo goed mogelijk in te leven in de klankwereld van zowel Veracini als Boyce. Voor mij is het heel belangrijk dat een musicus zich herkent in de nalatenschap van de componist wiens muziek hij wil spelen. Iedere musicus treedt op als intermediair om zo de muzikale ideeën van de componist over te brengen op de luisteraars.'

Dat je als uitvoerend musicus afhankelijk bent van de smaak van het publiek is onontkoombaar. Charles Burney vatte de zinloze strijd tussen aanhangers van de Franse versus de Italiaanse stijl treffend samen tijdens zijn reis door Frankrijk en Italië in 1770: 'If French music is good, and its expression natural and pleasing, that of Italy must be bad; or change the supposition, and allow that of Italy to be all which an unprejudiced but cultivated ear could wish; the French music cannot, one would imagine, give such an ear equal delight. The truth is, the French do not like Italian music, they pretend to adopt and admire it; but it is all mere affectation.' | ■

festival oudemuziek utrecht

ZA 29 AUG, 17.00 UUR
GEERTEKERK

Ensemble Cordia / Stefano Veggetti
Out of Handel's Shadow: Symphonies van Boyce
